

לפרשת ויצא – תשע"ו

חלום יעקב ותפילת הדרך הנהוגה בימינו

עו"ד נתן שפטלוביץ

יעקב הולך לדרכו בפחד ויראה מפני יראת אחיו ובדרך הוא ישן וחולם חלום ובו המלאכים עולים ויורדים בו וכדברי רש"י:

"עולים תחילה ואחר כך יורדים, מלאכים שליווהו בארץ אין יוצאים החוצה לארץ ועלו לרקיע, וירדו מלאכי חוצה לארץ ללותו."

מדרשים רבים נאמרו על אותה ירידה ועליה. האם המדובר בדור הולך או בדור בא או שמא שני המלאכים המלווים את האדם בכל דרכיו, אלו נפרדים ממנו ואלו הבאים לקראתו.

בהמשך למלאכים המלווים אדם בכל דרכיו נאמרבתלמוד בבלי ברכות ס' ע"ב:

"הנכנס לבית הכסא, אומר: התכבדו מכובדים קדושים משרתי עליון, תנו כבוד לאלוהי ישראל, הרפו ממני עד שאכנס ואעשה רצוני ואבא אליכם."

נכון שבמשך הזמן רבי יוסף קארו מהמאה ה-14 קבע להפסיק עניין זה, בכך "שאין לומר זה אלא ירא שמים וחסיד שהשכינה שורה עליו אבל אדם אחר לא, משום שנראה כיוהרה."

אולם, נחזור לענייננו. ברור הוא, כי יעקב פוחד והמלאכים בחלומות נותנים לו את התודעה ואת המחשבה שהם יעזרו לו. ראה פרוינד – פשר החלומות.

כנראה שהחלום וסולם המלאכים לא עוזר לו ואז:

"והנה ה' נצב עליו ויאמר אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק... והנה אנכי עמך ושמרתיו בכל אשר תלך והשבתיך אל האדמה הזאת כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך."

לעניין זה ישנן 2 אמרות מעניינות:

האחת היא, כי "המתפלל בדרך מתפלל תפילה קצרה" (תלמוד בבלי ברכות ג'), היינו אל תעצור באמצע הדרך לתפילות ארוכות ועמוקות. התפילה היא נקודת מפגש שבין אדם לאלוהיו, אבל גם זוהי נקודה בין שמים לארץ בה אדם נמצא ובו זמנית היא גם נקודה אופקית בין נקודת היציאה לבין מחוז חפץ האדם. לא מתעכבים בדרך. אדם צריך לעמול ולעבור בדרך בציר האנכי בכל דרכיו ומעשיו והתפילה רק תקדם אותו. לפיכך, התפילה היא קצרה, כאשר הוא הולך.

מאידך, כשאתה יוצא לדרך – הימלך בקונך. מאי הימלך בקונך? זו תפילת הדרך" (תלמוד בבלי ברכות כ"ט). כל יציאה משמעה שינוי באורך החיים. רש"י במקום אחר אומר, כי כל יציאה מעיר לעיר גם גוזלת מממונך וזמנך, אבל כשאתה יוצא מעיר לעיר אל תלך סתם. התלמוד מפרט לנו בפרוטות את התפילה:

"יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתוליכני לשלום ותציעדני לשלום ותסמכני לשלום, ותצילני מכף כל

אויב ואורב בדרך, ותשלח ברכה במעשי ידי, ותתנני לחן לחסד ולרחמים בעינך ובעיני כל רואי, ברוך אתה ה' שומע תפילה" (הכל בלשון יחיד).

אי אפשר לדעת הסכנות האורבות לאדם מלמעלה, מלמטה או מהצדדים. אולם ראה איזה פלא, אביי משנה את התפילה שציטטנו לעיל וקובע:

לעולם ישתף אדם את עצמו עם הציבור. כיצד יאמר": שתוליכנו לשלום ותצעידנו לשלום וכו."

זאת אומרת, התפילה מלשון יחיד הופכת ללשון רבים. הדרך היא לא הדרך שלך. הדרך נקבעת ע"י קונך. היא שייכת לכלל הציבור ושייכת לעוד אנשים, שגם הם יוצאים לדרך ומשתמשים באותה דרך עצמה מלפנים, מאחור או מהצדדים. למה התכוון אביי? מדוע להפוך מלשון יחיד ללשון רבים?

התשובה היא, כי התודעה היא שהדרך היא בלשון רבים ולכן אם אתה נוהג ברכב תן זכות קדימה להולכי רגל. אם אתה רוכב על אופנוע שים לב לא להיכנס בין מכוניות ולהפחיד את הנהגים שבהם. אם אתה בדרך, אל תשליך אשפה. מצוות אל תעשה וכן מצוות עשה, כי הדרך נועדה לכולם.

לפיכך, התפילה לכל ההולכים בדרך להגיע למחוז חפצם לחיים טובים, לשמחה ולשלום.